

* Atbilstoši 2010. gada IAIPF CBOK aptaujas datiem.

** Adaptēti pēc 2015. gada IAIPF CBOK globālās aptaujas.

*** Autore veidots atbilstoši pamatelementam «organizatoriskā neatkarība».

**** Vērtējuma piešķiršana:

- 1) konkrētā faktora vērtējums ir 2, un tas nozīmē šajā faktorā iekšējā audita darbības ir atbilstošas profesionālās prakses standartu vai normatīvo aktu prasībām, ir veikti metodikā un plānos noteiktie pasākumi, ja 2.2. faktoram izpildās četri līdz pieci nosacījumi; 5.1. faktoram nav atklāti konstatējumu mainīšanas gadījumi; 6.1. faktors — darbinieki strādā ilgāk nekā 2 gadus, pārējie faktori izpildās;
- 2) konkrētā faktora vērtējums ir 1, un tas nozīmē, ka šajā faktorā iekšējā audita darbības ir daļēji atbilstošas profesionālās prakses standartu vai normatīvo aktu prasībām, ir daļēji veikti metodikā un plānos noteiktie pasākumi, ja 2.2. faktoram izpildās divi līdz trīs nosacījumi; 5.1. faktoram nav tiešu pierādījumu iekšējā audita konstatējumu mainīšanas gadījumiem ziņojumos; 6.1. faktors — darbinieki strādā ilgāk par gadu; pārējie faktori izpildās daļēji;
- 3) konkrētā faktora vērtējums ir 0, un tas nozīmē, ka šajā faktorā konstatētās iekšējā audita darbības nav atbilstošas profesionālās prakses standartu vai normatīvo aktu prasībām, nav veikti metodikā un plānos noteiktie pasākumi, ja 2.2. faktoram izpildās viens nosacījums; 5.1. faktoram ir atklāti iekšējā audita konstatējumu mainīšanas gadījumi; 6.1. faktoru vērtējot, ir konstatēts, ka iekšējā audita struktūrvienības darbinieki mainās un nestrādā ilgāk par gadu; pārējie faktori neizpildās.

Kad vērtējums ir izdarīts, vērtētājs saskaita iegūtos punktus un identificē iekšējā audita darba novērtējuma atbilstošo grupu:

- 1) ja kopējais vērtējums ir 12 līdz 24 punkti — iekšējā audita darbība tiek nodrošināta veiksmīgi. Iekšējā audita funkcija ir piemērs citām iekšējā audita struktūrvienībām. Iekšējā audita pielietotās metodes un labo praksi kā paraugu var izmantot citas iekšējā audita struktūrvienības (neviens faktorā vērtējums nav 0, visi divpadsmit faktori saņēmuši vērtējumu 1 vai 2);
- 2) 7 līdz 11 punkti — iekšējā audita darbības nodrošinājums tiek vērtēts kā daļēji veiksmīgs. Iekšējais audits ir funkcionējošs, bet konstatētie trūkumi ietekmē iekšējā audita funkcijas mērķa sasniegšanu (vismaz septiņi analizētie faktori saņēmuši vērtējumu 1);
- 3) 0 līdz 6 punkti — iekšējā audita darbība nedod pievienoto vērtību. Iekšējā audita funkcija ir pilnveidojama, konstatētie trūkumi kavē sasniegt iekšējā audita funkcijas mērķi (tikai viens līdz seši faktori saņēmuši vērtējumu vidējo vai augstāko vērtējumu — 1 vai 2).

Lai aprobētu izstrādāto pieeju, tika izmantota ekspertu metode. 2018. gada maijā autorei savu viedokli un komentārus sniedza 9 eksperti, kas pārstāvēja Finanšu ministriju, Valsts kanceleju, Latvijas Universitāti, Latvijas pašvaldību iekšējos auditorus un Iekšējo auditoru institūtu. Seši eksperti no deviņiem puda viedokli, ka kopumā autore izstrādātā pašvaldību iekšējā audita vērtēšanas pieeja ir izmantojama, savukārt trīs no deviņiem ekspertiem sniedza viedokļus, ka metodika ir pilnveidojama.

Viena eksperta skatījumā pašvaldības varētu izmantot kādas valsts pārvaldes iestādes izstrādāto pašnovērtējuma pieeju, kam autore piekrīt, jo kā vienu no IA funkcijas risinājumiem autore piedāvā pašvaldībām pārņemt valsts tiešās pārvaldes IA metodiku, pielāgojot to pašvaldību vajadzībām.

Trīs eksperti iesaka izmantot arī citus faktoros, kam autore piekrīt. Divi eksperti iesaka pamatelementam «oficiāls pilnvarojums» vērtēt likumā/reglamentā noteiktos pilnvarojumus, tāpat arī veikto auditu proporciju (atbilstības auditi, efektivitātes auditi); raksturojot pamat-

elementu «objektīvi darbinieki», eksperti iesaka vērtēt darbinieku ētisku uzvedību, prasmi lietot to praksē; savukārt pamatelementam «kompetents personāls» eksperti iesaka vērtēt ieteikumu ieviešanu, t.sk. atcelto ieteikumu īpatsvaru.

Divi eksperti uzskata, ka vērtējumā ir jāiekļauj visi IA standarti, kam autore piekrīt daļēji, jo sākotnējā iekšējā audita ieviešanas posmā nav iespējams ieviest visus standartus, taču jāvērtē galvenie posmi, bet astoņus pamatelementus autore savai izstrādātajai pieejai ņemusi par pamatu, balstoties uz starptautiskā pētījumā apkopotajiem valsts pārvaldes profesionāļu viedokļiem. Visu standartu iekļaušana pašvaldības iekšējā audita vērtēšanā, autore ieskatā, iespējama pēc pirmo 5 gadu iekšējā audita funkcijas pastāvēšanas, kad būtu auditētas visas sistēmas, bet iekšējie auditori ieguvuši profesionālos sertifikātus un atbilstošu kvalifikāciju, lai pildītu pienākumus atbilstoši starptautiskajiem profesionālās prakses standartiem.

Viens eksperts uzskata, ka pieejā trūkst dažu elementu saistībā ar gada plānošanu, ko nevar uztvert viennozīmīgi, jo iekšējo auditu plāni ir iekļauti

elementu «kompetenta vadība», «neierobežota piekļuve informācijai un resursiem», «ieinteresēto pušu atbalsts» un «profesionālie audita standarti» vērtēšanā. Eksperts arī norādījis, ka izstrādātā pieeja neietver konstatēto problēmu novēršanas pārraudzību (*follow-up*), kas, autore ieskatā, ir iekļauts faktorā «starptautisko IA profesionālās prakses standartu pamatprincipu ievērošana». Autore uzskata, ka saskaņā ar starptautisko iekšējā audita profesionālās prakses standartu būtību tieši šajā elementā ir ietverti visi IA procesi, kur ir gan darba uzdevumu plānošana, darba uzdevuma izpilde, rezultātu paziņošana un darba gaitas pārraudzība.

Autore piekrīt ekspertu ieteikumiem un uzskata, ka pamatelementu novērtējums ir papildināms un vērtētājs var iekļaut papildu dokumentus procesu vērtēšanā katrā individuālā gadījumā atkarībā no konkrētās pašvaldības specifiskajiem faktoriem (īstenots starptautisks projekts, veiktas būtiskas teritoriālas pārmaiņas, rekonstrukcijas u.c.).

IAS saskaņā ar starptautiskajiem profesionālās prakses standartiem sniedz pievienoto vērtību organizāci-

Iekšējā audita struktūrvienības saskaņā ar starptautiskajiem profesionālās prakses standartiem sniedz pievienoto vērtību organizācijai un tās ieinteresētajām pusēm, ja tā nodrošina objektīvu un pietiekamu pārlicību, kā arī veicina pārvaldības, riska vadības un kontroles procesu efektivitāti un lietderību.